

Vetenskapsretorik: vetenskapliga framställningsformer och framställningssätt

HUR SKILJAKTIGA OLIKA VETENSKAPER ÄN ÄR, så har de den språkliga framställningen gemensam: forskningsresultaten skall förmedlas och spridas i skriftliga och muntliga *texter*. Principer för hur texter skall utformas för att bli lästa, nå fram till och övertyga sin publik har sedan antiken kallats *retorik*. Termen ”retorik” var under en period starkt negativt laddad, förbunden med svulstigt språk och otillständig övertalning som den blev. Numera är retoriktermen neutralt beskrivande och avser alla sorters framställningskonst med inriktning på en mottagare.

Även den vetenskapliga texten är retorisk i betydelsen argumentation riktad till en publik i syfte att övertyga. I synnerhet skall mottagaren övertygas om framställningens sanningsvärde, sannolikhet eller åtminstone trovärdighet; vidare om dess relevans för forskningsområdet. Texter som riktar sig utanför vetenskapssamhället syftar därutöver till att skapa legitimitet: att väcka eller förstärka intresset för forskningsområdet och den specifika forskning som texten presenterar.Handledarens uppgift är inte minst att utbilda adepten i de olika slag av vetenskaplig framställning som används inom den aktuella disciplinen.

I grundläggande *retoriskt* avseende tycks ingen skillnad föreligga mellan naturvetenskap och humaniora. Däremot finns skillnader mellan ämnesspecifika framställningssätt, som beror på forskningsobjektets art, typ av frågor som kan ställas, undersökningsmetodernas karaktär och de olika språk eller teckensystem som står till förfogande (alfabetet vs formler, tabeller, diagram).

Retorik är dessutom själv ett livaktigt forskningsområde, där även (natur)vetenskapens retorik blir föremål för undersökning (se t.ex. *Association for the Rhetoric of Science and Technology*, ARST, <http://www.arsonline.org/html/mission.html>). Termen ”retorik” kan alltså avse både utövandet av retorik och undersökningar av retoriska framställningar.

HÖSTENS KVVS-SYMPOSIUM ägnas olika vetenskapers olika retoriska vanor, konventioner och strategier. Symposiets syfte är att väcka reflexion och diskussion kring olika skriftpraktiker och deras karaktär av retorisk framställningskonst. Mötet med framställningsformer och framställningssätt vid sidan av det egna ämnets (ofta outtalade) retoriska traditioner kan tänkas fördjupa medvetenheten om den vetenskapliga framställningens egenart, syften och betydelse, inte minst från den tilltänkte mottagarens synpunkt, samt underlätta flervetenskapliga samarbeten. Här är några frågor till förtydligande:

- Vad kännetecknar en vetenskaplig framställning – allmänt? inom olika discipliner?
- Hur hänger innehåll och syfte ihop med framställningssätt? Vad styr valet av framställningssätt?
- Vilken roll spelar den tänkta mottagaren för framställningens utformning?
- Kan samma innehåll förmedlas i olika typer av framställning – eller påverkar framställningssättet också innehållet?
- Var går gränsen mellan att övertyga och att övertala – mellan legitim och manipulativ vetenskapsretorik?
- Vad utmärker en populärvetenskaplig framställning? Vilken är relationen till vetenskaplig framställning?